

1. U V O D

Proizvodnja mlijeka jedna je od najznačajnijih poljoprivrednih djelatnosti sjeverozapadnog dijela Bosne i Hercegovine (BiH), odnosno Unsko-sanskog kantona (USK-a) koji kao sastavni dio Federacije BiH (BiH) ima značajne prednosti i nadležnosti u upravljanju i razvoju ove poljoprivredne djelatnosti. U Vladi USK je Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva koje je nadležno za poljoprivredu i putem kojeg se evidentiraju statistički podaci o kapacitetima i proizvodnji, donose potrebni zakonski akti iz područja upravljanja bezbjednosti hrane ukoliko su potrebni za kantonalni nivo, te uređuju odnosi unutar ukupnog sistema bezbjednosti u poljoprivredi.

Prema analizama i izvještajima iz oblasti poljoprivrede na području USK-a proizvodnja mlijeka se značajno mijenja tokom posljednje dvije dekade. 1999. godine je 7.697.010 l mlijeka premirano, dok je 2008. premirano 25.960.682 l, a u 2012. godini premirano je 31.940.956 l što predstavlja više od četverostrukog povećanja proizvodnje u odnosu na 1999. godinu. Ovo mlijeko trenutno se prikuplja od preko 15.000 muznih krava sa preko 5.000 registrovanih farmi, s tim da se u evidenciji ne nalazi ukupan stočni fond.

Krajnji korisnik proizvedenog sirovog mlijeka je industrija mliječnih proizvoda Mljekara Meggle d.o.o. Posljednjih godina ova mljekara je u suradnji sa nadležnim kantonalnim institucijama preuzela vodeću ulogu u osiguravanju sistema bezbjednosti koji se mora razviti u skladu sa zahtjevima Evropske unije (EU), jer je BiH potpisala sporazume kojima se opredijelila za ulazak u EU. Sistem bezbjednosti hrane propisan je Zakonom o hrani BiH („Službeni glasnik BiH“ 50/04) koji je usaglašen sa Općim zakonom o hrani EU (EC 178/02), a mora se primijeniti u svim oblastima pa tako i u mljekarstvu. Mljekara Meggle d.o.o. osigurala je zajedno sa nadležnim kantonalnim i federalnim institucijama i formiranje i opremanje laboratorija za praćenje kvaliteta i higijene mlijeka u skladu sa evropskim standardima. To je Veterinarski zavod Bihać koji je akreditiran u oblasti kontrole kvaliteta hrane, u skladu sa normama BAS EN ISO 9001:2001 i 17025:2006 i kontrolu mlijeka obavlja u skladu sa Članom 18. Uredbe o kvalitetu svježeg sirovog mlijeka i načinu utvrđivanja cijene svježeg sirovog mlijeka (Sl. novine FBiH, 70/08), standardnim i referentnim metodama.

BiH je na državnom, entitetskim i kantonalnim nivoima osigurala zakonske i podzakonske akte i institucije koje bi trebale upravljati sistemom bezbjednosti hrane. U upravljanju vodeću ulogu ima Agencija za sigurnost hrane, ali tu su i Ured za veterinarstvo, Ured za inspeksijske poslove i druge. Kako je mlijeko u evidenciji institucija obavezno je pratiti u njemu i zagađujuće materije pa se i sa ovog aspekta obavlja kontrola, naročito s obzirom na mikotoksine čije je prisustvo u mlijeku nedavno uzdrimalo tržište BiH i tržište šire regije.

Međutim, cijeli ovaj sistem, kontrola kvaliteta, kontrola higijene još uvijek su na nivou praćenja i evidentiranja stanja. Nema dovoljno podataka o tome kakvo je stvarno stanje počevši od farmi, pa prema principu kojeg je prihvatila cijela Evropska zajednica "od polja do stola" šta se dalje dešava i kakav je položaj potrošača, šta se dešava na tržištu itd. Iako su u ovom području doneseni zakoni, iako su se organizirale institucije malo je informacija o njima.

Poznato je da se na našim farmama muzne krave drže na tradicionalan način, pa se postavlja pitanje koliko je u takvim uvjetima moguće obezbjediti dobar kvalitet sirovog mlijeka i kako se farmeri odnose prema zahtjevima koje propisuju pravilnici. Postoji niz zahtjeva s obzirom na uvjete držanja krava na farmama, uvjete muže, sabiranja mlijeka, uzorkovanja i distribucije uzoraka do laboratorija i transporta mlijeka od sabirališta do mljekare.

Posjetom nekoliko farmi koje se nalaze u sistemu otkupa sirovog mlijeka na USK-u, pa time i u sistemu bezbjednosti hrane u ovom radu pokušalo se utvrditi da li farme i farmeri u proizvodnji sirovog mlijeka ispunjavaju, pravilnicima postavljene zahtjeve držanja muznih krava i proizvodnje sirovog mlijeka i da li se dalje u sistemu bezbjednosti kontrolira sirovo mlijeko na odgovarajući propisani način.